

عکس: بانکه شیرکاران

روایت «ایران» از بانک شیر کشور همزمان با روز جهانی «شیر مادر»

مهر مادری

گزارش

مرجان قندی
گروه گزارش

مهربانی در نگاه مادر جوان موج می‌زند؛ وقتی شیشه کوچک شیر را در دستش می‌گیرد و آن را به مسئول بانک شیر بیمارستان تحویل می‌دهد، نوزاد خودش

شیر مادر ترکیبی خارق‌العاده از آنتی‌بادی‌ها، مواد مغذی و آنزیم‌ها است که نه‌تنها رشد فیزیکی بلکه ایمنی نوزاد را تقویت می‌کند. «این جمله آذر طالبی، مادری است که دو فرزند دارد؛ یکی ۴ ساله و دیگری ۴ ماهه. او در دوران بستری شدن ۷۵ روزه فرزند دومش در آی‌سی‌یو، با بانک شیر بیمارستان آشنا شد. او شیر زیادی داشت و روزانه آن را می‌دوشید و برای بانک شیر می‌فرستاد. طالبی درباره احساسش برای این‌ کار نیکوکارانه می‌گوید: «این کار برای من مثل داروی آرامش‌بخش بود. در شرایطی که می‌دیدم مادرانی توانایی شیر دادن به نوزاد خود را نداشتند یا شیرشان کافی نبود و... بانک شیر مادر نقش حیاتی پریشان‌داشت. اینکه من می‌توانستم برای کمک به مادرانی که

بی‌تاب گرسنگی فرزندشان بودند، جزئی از این چرخه باشم، به من قوت قلب می‌داد تا آن روزهای سخت را در بیمارستان تاب بیاورم.» این مادر، اهدای شیر را نه‌تنها عملی انسانی بلکه مهرمی پر دل خودش می‌داند: «بسیرم به‌دلیل شرایطی که داشت زیاد شیر نمی‌خورد. شیرم زیاد بود، برای همین تصمیم گرفتم هر روز دو تا سه بار شیر بدوشم و ارسال کنم. حسی سرشار از آرامش و رضایت داشتم. تصور اینکه نوزادانی مثل فرزندم بتوانند از این راه تغذیه شوند، آرامش می‌کرد.»

وقتی مهر، به نیت سلامتی تقسیم می‌شود

مهناز هاشم‌زاده، مادری ۳۵ ساله است

که دو فرزند دارد. او سال‌ها پیش، پس از تولد دخترش، با بانک شیر مادران آشنا شد و تصمیم گرفت در زایمان بعد شیراضافه‌اش را به نوزادان نیازمند اهدا کند. البته نیت سلامتی برای دخترش محرک اصلی این تصمیم بوده است. این مادر جوان از احساسش پس از اولین اهدای شیر می‌گوید: «خداوند من و دخترم را وسیله قرار داد تا به کجولوهای معصوم کمک کنیم. این حس، بسیار شیرین بود. چون می‌دانستم شیر مادر، در رشد و تقویت ایمنی کودک‌ان نقش زیادی دارد.» او درباره روند اجرایی بانک شیر هم می‌گوید: «طرف‌های مخصوص با پیک می‌رسید، من شیر را فریز می‌کردم و دوباره پیک برای تحویل می‌آمد. خیلی ساده و بی‌دردسر بود اما نتیجه‌اش

که نتوانستم به دخترم شیر بدهم و دوباره به بیمارستان مراجعه کردم به صورت اتفاقی پروشوری را دیدم درباره اهدای شیر که وقتی مشاوره خواستم شرایط را برایم توضیح دادند. از همانجا و با آزمایش‌هایی که در بیمارستان موقع زایمان داده بودم، اسسم جزو اهداکنندگان شیر ثبت شد.»

حسن رضایت از راهی انسانی

بانک شیر مادران؛ جایی است که مادران، زندگی را به نوزادانی می‌بخشند که هرگز در آغوششان نگرفته‌اند. سمیرا شهریارِی مادر دیگری است که یک دختر یک‌ساله دارد. به‌گفته خودش در دوران بارداری بانک شیر مادران را دیده بود و پس از تحقیق، متوجه شد این نهاد برای نوزادان بی‌سرپرست هم فعالیت می‌کند. بعد از زایمان، دخترش شیر زیادی نمی‌خورد. همین جرقه‌ای شد برای تماس با بیمارستان و شروع فرآیند اهدا. حالا ۳۰ ماه است که به‌صورت مرتب شیر خود را برای بانک شیر ارسال می‌کند و احساس رضایتی عمیق دارد. شهریارِی در این باره می‌گوید: «با انجام این کار یکی از بهترین حس‌های دنیا را تجربه می‌کنم. اینکه نوزادی با کمک من زندگی‌اش جان می‌گیرد، فراتر از تصور است.»

شیر مادر؛ تغذیه‌ای که زندگی می‌بخشد
بانک شیر مادران یک بنیاد خیریه است که هدف آن جمع‌آوری و سالم‌سازی شیر مادرانی که شیر اهدا می‌کردند، بیشتر بود. اگر شیردوش نیاز داشتیم، بانک شیر در اختیار می‌گذاشت. اما حالا که دوباره تصمیم به اهدای شیر گرفتم، بانک شیردوش نداشت و گفتند خودتان باید تهیه کنید و این نشان می‌دهد که پشتیبانی کمتر از قبل شده است.» او با اشاره به اینکه اهدای شیر کار پر منفعتی برای هر دو طرف است و اگر اطلاع‌رسانی درستی برای آن انجام شود حتماً اتفاقات بهتری خواهد افتاد، می‌گوید: «خیلی از مادران هستند که شرایط اهدای شیر دارند، اما از بانک شیر خبر ندارند. بعد از زایمان وقتی دوباره پیک برای تحویل سرم آمد می‌اشاره‌ای به این موضوع نکرد. زمانی

آنها وارد کند. بنابراین، شیر مادر برای این نوزادان حیاتی است و در سراسر جهان، نیاز مبرم به تغذیه با شیر مادر در بیمارستان‌ها وجود دارد. اولین بانک شیر در ایران در بیمارستان الزهراء تبریز راه‌اندازی شد. در تهران، سه بانک شیر در بیمارستان‌های ولیعصر (واقع در مجتمع بیمارستانی امام خمینی)، بیمارستان اکبرآبادی و بیمارستان مفید وجود دارد. در شیراز هم بانک شیر در بیمارستان «شهید صدوقی» فعال است. استان یزد نیز با بانک شیر در بیمارستان «شهید صدوقی»، ازجمله مراکز ارائه‌دهنده این خدمات است. علاوه بر این، بانک شیردر کرج، نیشابور و بیمارستان افضل‌پور در کرمان هم ساخته شده است. در شهرمشهد، بانک شیر در بیمارستان «ام‌البنین» قرار دارد و در استان‌های خوزستان، قم، اصفهان و کرمانشاه نیز بانک‌های شیر در بیمارستان‌های مختلف فعال هستند. در زاهدان نیز بانک شیر وجود دارد. این توسعه نشان‌دهنده گسترش و اهمیت فعالیت‌های مربوط به بانک‌های شیر در سطح کشور است.

اهدای شیر فقط با یک تماس

همه مادران می‌توانند به‌صورت تلفنی و روزانه در ساعات کاری با بانک‌های شیر در سراسر کشور تماس بگیرند. این بانک‌ها در هر استان به صورت مستقل فعالیت می‌کنند. مادران پس از تماس، آموزش‌های تلفنی دریافت می‌کنند و در صورت تمایل می‌توانند حضوری به بانک‌های شیر مراجعه کنند. همچنین، دستگاه‌های مخصوص دوشیدن شیرو ظروف مخصوص تحویل داده می‌شود. مادران پس از آموزش، رضایت خود را اعلام می‌کنند. همچنین برای اهدای شیر، مادران باید آزمایش‌های غربالگری را انجام دهند که این آزمایش‌ها در بانک‌های شیر سراسر کشور به صورت رایگان ارائه می‌شود و دسترسی به این بانک‌ها بسیار آسان است. خدمات بانک‌های شیر برای مادران اهداکننده رایگان است، چون هزینه‌ای به مادران پرداخت نمی‌شود، اما فرآیندهای مربوط به شیر، مانند پاستوریزاسیون، هزینه‌بر است و هزینه‌ای جزئی که در بیمارستان‌ها

شامل بیمه هم می‌شود از خانواده‌های دریافت‌کننده شیر دریافت می‌شود.

ضعف در اطلاع‌رسانی مانعی پنهان

در حال حاضر، اطلاع‌رسانی دقیق و جامع درباره تعداد مادرانی که فعالیت‌ه و مداوم شیر خود را اهدا می‌کنند، امکان‌پذیر نیست، زیرا این عدد متغیر است. بانک‌های شیر در هر ماه معمولاً می‌توانند با ۱۰ تا ۱۲ مادر یا حتی کمتر همکاری داشته باشند که به صورت مستمر شیر خود را اهدا می‌کنند. هر مادری که تمایل داشته باشد، می‌تواند از ابتدای روز تولد نوزادش تا پایان یک سالگی، به عنوان اهداکننده فعال باقی بماند. در طول این مدت، مادران بنا به صلاحدید و درخواست خود، می‌توانند به صورت مداوم شیر خود را اهدا کنند. بانک شیر چون بنیاد خیریه است با چالش‌های مختلفی در این حوزه مواجه می‌شود که شامل کمبود تجهیزات، هزینه‌ها، آگاهی‌رسانی و تبلیغات است. مسئولان و اهداکنندگان متفق‌القول هستند که درباره بانک شیر مادران برای جامعه هدف اطلاع‌رسانی مناسب انجام نمی‌شود و رسانه‌ها نیز در این زمینه کم‌توجهی دارند؛ به طور مثال، فقط در هفته جهانی شیرمادر به این موضوع می‌پردازند و پس از آن، این موضوع دوباره گنار گذاشته می‌شود و تا سال بعد، فراموش می‌شود.

این روزها تأکید بر اهمیت در حوزه در ترویج تغذیه با شیر مادر است. با افزایش اطلاع‌رسانی و معرفی این مراکز از طریق دهان به دهان، مقبولیت بانک‌های شیر در جامعه افزایش یافته است. در ابتدای فعالیت این مراکز، هیچ‌کس آنها را نمی‌شناخت و استفاده از شیرمادر دیگران برای نوزادان چندان پذیرفته شده نبود. اما اکنون، با توجه به فواید فراوان شیرمادر برای نوزادان، والدین بیشتر تمایل دارند که نوزادشان از شیر مادر بهره‌مند شود. این اقدام که کاملاً خدآپسندانه است، هر چه بیشتر اطلاع‌رسانی شود، مادران بیشتری جذب این فرآیند خواهند شد و استقبال بیشتری از این مراکز می‌شود. مادرانی که درخواست اهدای شیر می‌دهند، باید فرآیندهای غربالگری و آزمایش‌های لازم را طی کنند. این مادران در سه‌ماهه اول بارداری خود انجام می‌دهند و پزشکان این آزمایش‌ها رابه صورت روتین تجویز می‌کنند. هدف از این بررسی‌ها اطمینان از سلامت مادر و عدم وجود بیماری‌های خاص، مصرف داروهای خاص، اعتیاد یا مشکلات دیگر است. در بانک‌های شیر، اهمیت زیادی دارد که مادران سالم، بدون بیماری‌های خاص، مصرف داروهای خاص یا اعتیاد، شیر خود را اهدا کنند تا سلامت نوزادانی که از این شیر بهره‌مند می‌شوند تضمین شود.

عکس: ایران

خاص داخل فریزرهای خاص که دما را تا منهای ۸۵ درجه پایین می‌برند قرار می‌گیرد و به این ترتیب تا ۱۰ سال قابل نگهداری است.

این طور که رئیس بخش انجماد خون و خون‌های نادر سازمان انتقال خون ایران می‌گوید: «این موضوع از طریق که گروه خونی نادر دارند به صورت اتفاقی کشف می‌شوند، دقیقاً نمی‌توان تشخیص داد که چه تعداد از انسان‌ها گروه خونی نادر دارند. ما به دلایل مختلف به همه آنها دسترسی نداریم چون برخی به تزریق خون احتیاج پیدا نمی‌کنند تا گروه خونی آنها کشف شود. بعضی‌ها هم اصلاً خون اهدا نکرده‌اند تا کشف شوند. ولی طبق آمار موجود، ۹۸ پرونده در بخش انجماد سازمان داریم که دارای گروه خونی بمبئی هستند. البته تمام این ۹۸ نفر قادر به اهدای خون نیستند. حدود ۶۰ واحد خون بمبئی در حالت انجماد داریم که در صورت لزوم برای نیازمندان ارسال می‌کنیم.»

که دارای گروه‌های خونی نادر هستند، بیشتر است.»

تکثیر زندگی

او درخصوص تأمین خون برای افرادی که نیازمند این گروه خونی نادر هستند نیز می‌گوید: «این موضوع از طریق ارتباط مراکز درمانی با سازمان انتقال خون امکان‌پذیر است. پس از بررسی این درخواست در بخش انجماد و خون‌های نادر با افراد شناخته‌شده دارای آن گروه که در سازمان دارای پرونده هستند تماس گرفته شده و دعوت به اهدای خون می‌شوند. یا اگر خون تازه‌ای اهدا نشود از خون‌های منجمد که در بخش انجماد خون موجود است، آماده‌سازی و به بیمارستان ارسال می‌شود.» خون این افراد پس از آماده‌سازی، برای طولانی مدت ذخیره و نگهداری می‌شود. ضمناً از بستگان درجه یک آنها دعوت می‌شود که برای تعیین گروه خون مراجعه کنند، چون احتمال یافتن گروه‌های خونی نادر در میان بستگان درجه یک افرادی

تاکتون حدود

۳۶۶ نوع زیر گروه به اسم آنتی ژن که تشکیل‌دهنده گروه‌های خونی هستند، شناسایی شده و عجیب‌تر اینکه بسیاری

از دارندگان این گروه‌های خونی خبر ندارند جزو دارندگان گروه‌های خونی نادر و خیلی نادر هستند

خونی هستند. «البته او به این نکته نیز اشاره می‌کند که با توجه به جامعه و محل سکونت، رقم این آمار متفاوت است: «در کشور ما در هریک میلیون نفر یک نفر دارای این گروه خونی است ولی در بعضی نقاط کشور خون این آمار به یک در ۱۰ هزار نفر می‌رسد.» او با اشاره به چگونگی شناسایی افراد دارای گروه‌های خونی نادر می‌گوید: «یکی از راه‌های شناسایی این افراد یافتن آنها در اهداکنندگان خونی است که به طور معمول برای اهدای خون به پایگاه‌های انتقال خون مراجعه می‌کنند. در آزمایش‌های گروه‌بندی خون، گروه خونی آنها شناسایی و به بخش انجماد خون و گروه‌های خونی نادر معرفی می‌شوند. خون این افراد پس از آماده‌سازی، برای طولانی مدت ذخیره و نگهداری می‌شود. ضمناً از بستگان درجه یک آنها دعوت می‌شود که برای تعیین گروه خون مراجعه کنند، چون احتمال یافتن گروه‌های خونی نادر در میان بستگان درجه یک افرادی

«او» است. به من کارت اهدای خون دادند که آن هم چاپی است و به‌راحتی رنگش می‌رود. قرار بود به ما پلاک گردن آویز بدهند. در گواهینامه‌ها چیزی به اسم گروه خون بمبئی وجود نمی‌کند. وقتی برای تمدید گواهینامه به پلیس راهور مراجعه کردم گفتم که گروه خونی من خاص و بمبئی است. اما آنها می‌گویند چنین چیزی برای این سیستم طراحی نشده است، گواهینامه خالی گذاشتند.»

آنها که نمی‌دانند خوششان نیایب است
بیشتر افراد جامعه گروه‌های خونی اصلی را می‌شناسند، اما کمتر کسی می‌داند که این گروه‌های خونی زیرمجموعه ۴۷ سیستم گروه خونی اصلی و فرعی است. تاکنون حدود ۳۶۶ نوع زیرگروه به اسم آنتی ژن که تشکیل‌دهنده گروه‌های خونی هستند، شناسایی شده و عجیب‌تر اینکه بسیاری از دارندگان این گروه‌های خونی خبر ندارند که جزو دارندگان گروه‌های خونی نادر و خیلی نادر هستند. دکتر مهدی کرپاسی‌زاده، رئیس بخش انجماد خون و خون‌های نادر سازمان انتقال خون ایران با بیان این مطلب به «ایران» می‌گوید: «گروه خونی، یکسری آنتی ژن و مواد پروتئینی است که اطلاعات آنها مشابه سایر خصوصیات هر انسان مثل رنگ چشم، رنگ پوست و خصوصیات ظاهری بدن به صورت ژنتیکی از ژن‌های مختلف پدر و مادر به فرزند می‌رسد. به عبارت دیگر گروه خونی هر فرد بستگی به ژن‌هایی دارد که از والدین خود به ارث می‌برد.» آنگونه که این متخصص علم ژنتیک می‌گوید: «هر

۹۸ ایرانی گروه خونی نادر و خیلی نادر دارند

از «O» بمبئی تا دی دش دش!

گزارش

نیولوفر منصور
گروه گزارش

چند سال پیش وقتی تصمیم گرفت برای اولین بار خون اهدا کند، باور نمی‌کرد زندگی‌اش در مسیری قرار بگیرد که خوشش از خون دیگران رنگین‌تر باشد. وقتی از سازمان انتقال خون تماس گرفتند برای توضیح پاره‌ای از مسائل، نگران شد، تصور می‌کرد به بیماری خاصی مبتلا شده است. در مرکز انتقال خون به او گفتند گروه خونی‌اش جزو نادرترین‌هاست. هیچ ذهنیتی از گروه خونی «O بمبئی» (OH) نداشت، فقط می‌دانست که یکی از گروه‌های خونی کمیاب دنیا را دارد. امیرآل‌هاشم حالا ۳۹ سال از عمرش می‌گذرد و هر چهار ماه یکبار برای اهدای خون به مرکز انتقال خون مراجعه می‌کند. حالا او جزو برترین اهداکنندگان خون است تا خوشن را منجمد و ذخیره کنند تا در صورت نیاز، به بیماران نیازمند تزریق کنند.

امیر جزو ۹۸ نفر ایرانی است که دارای این گروه خونی هستند. گروه خونی «O بمبئی» یکی از نادرترین انواع خون در جهان است؛ گروهی که دارندگان‌ش در ایران با هر اهدای خون، امید را به زندگی فردی دیگر برمی‌گردانند. اما همین افراد، خودشان بیش از همه در معرض خطر هستند؛ چون جز خودشان کسی نمی‌تواند به آنها خون اهدا کند. هیچ علامت خاصی در ظاهر امیر نیست که نشان دهد او گروه خونی